

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра адміністративного і фінансового права

**Тетяна Білоус-Осінь, Яна Маслова,
Вікторія Васильківська**

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ

Навчально-методичний посібник

Освітня програма підготовки здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня
в Національному університеті
«Одеська юридична академія»

Одеса
Фенікс
2023

УДК 342.9(045)
Б61

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 1 від 26 вересня 2023 року).

Автори:

Тетяна Білоус-Осінь – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Яна Маслова – доктор юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Вікторія Васильківська – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія».

Рецензенти:

Дмитро Калайнов – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ;

Нана Бакайнова – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», заслужений юрист України.

Білоус-Осінь Т., Маслова Я., Васильківська В.

Б61 Адміністративна відповідальність в судовому порядку : навч.-метод. посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / Т. Білоус-Осінь, Я. Маслова, В. Васильківська ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 62 с. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/27210>

ISBN 978–617–8395–16–2

УДК 342.9(045)

ISBN 978–617–8395–16–2

© Білоус-Осінь Т., Маслова Я.,
Васильківська В., 2023

Зміст

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ	6
Тема 1. Загальні положення адміністративної відповідальності	6
Тема 2. Стягнення за вчинення адміністративних проступків	13
Тема 3. Провадження в справах про адміністративні проступки	22
Тема 4. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх	25
Тема 5. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.	29
Тема 6. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення на транспорті.	45
ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	50
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	53
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	55
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.	57
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ	57
ПЕРЕЛІК НЕОБХІДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.	58

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Адміністративна відповідальність в судовому порядку як навчальна дисципліна є основною дисципліною у навчальних планах при підготовці майбутніх юристів. Слід зазначити, що нею охоплено не лише вивчення адміністративно-правових інструментів впорядкування адміністративно-деліктних відносин, але й теоретичні основи формування цілісної моделі притягнення до адміністративної відповідальності на сучасному етапі. До цієї моделі входять такі складові, як: загальна характеристика підстав притягнення до адміністративної відповідальності з акцентуванням уваги на врахування обставин, що виключають та звільняють від відповідальності, окремі аспекти провадження у справах про вчинення адміністративних проступків, а також специфіку розгляду справ за участю неповнолітніх, справ про вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією та проступків на транспорті тощо.

Вивчення цього курсу сприятиме формуванню фахівців з правознавства згідно з новими вимогами щодо підготовки спеціалістів, які здатні вирішувати казуси, знаходити методи ефективного застосування норм права та здійснювати заходи, щодо удосконалення процедури управління у органах державної влади, втілювати у життя адміністративну реформу.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування знань в частині притягнення до адміністративної відповідальності в судовому порядку. **Завдання** навчальної дисципліни полягають у набутті здобувачами вищої освіти всебічних системно-теоретичних та науково-прикладних знань з предмету курсу, можливість використання цих знань на практиці, як при наданні юридичної допомоги громадянам в реалізації їхніх прав та законних інтересів, так і при виконанні функцій в органах публічного управління. Виходячи із мети вивчення навчальної дисципліни

та відповідно до вимог профілю освітньо-професійної програми, здобувачі вищої освіти повинні **вміти**: вирішувати задачі, надані до теми практичних занять, виконувати завдання із самостійної роботи; демонструвати розуміння та знання; аналізувати умови і причини вчинення адміністративних правопорушень, визначати шляхи їх усунення; демонструвати розуміння процесу застосування заходів адміністративного примусу для припинення адміністративних правопорушень; демонструвати розуміння процесів координації діяльності суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку.

. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Рівень вищої освіти	Форма навчання	Тип	Курс	Семестр	Обсяг кредитів/год
Перший (бакалаврський) рівень	денна	О	1	1	3/90

Вид навантаження	год
Кількість кредитів/год	3/90
Усього годин аудиторної роботи, у т.ч.:	42
– лекційні заняття	20
– практичні заняття	22
– самостійна робота	48
Залік	-
Екзамен	+

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Загальні положення адміністративної відповідальності

1. Поняття, ознаки та підстави адміністративної відповідальності.
2. Поняття та ознаки адміністративного проступку.
3. Юридичний склад адміністративного проступку.
4. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх осіб.
5. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб.

Основний зміст

Адміністративна відповідальність – це особливий вид юридичної відповідальності, що полягає в застосуванні уповноваженим суб'єктом до осіб, що вчинили адміністративний проступок, адміністративних стягнень у порядку, встановленому нормами адміністративного права.

Адміністративна відповідальність має загальні та спеціальні ознаки. Загальні ознаки є характерними для всіх різновидів юридичної відповідальності. До них належать:

- 1) має зовнішній характер;
- 2) пов'язана з державним примусом;
- 3) встановлюється нормативно-правовими актами;
- 4) застосовується лише за вчинення проступку;
- 5) притягнення правопорушника до відповідальності здійснюється в певному визначеному законом процесуальному порядку;
- 6) правопорушник зазнає певних втрат матеріального та нематеріального характеру, що передбачені законом.

Поряд з загальними ознаками, адміністративній відповідальності властиві і спеціальні ознаки, які притаманні лише їй та від-

різняють її від інших видів юридичної відповідальності. Такими ознаками є:

- 1) врегульована нормами адміністративного права;
- 2) її підставою є адміністративний проступок;
- 3) правом застосування адміністративної відповідальності наділено широке коло суб'єктів;
- 4) суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути як індивідуальні, так і колективні суб'єкти, винні у вчиненні адміністративного проступку;
- 5) відсутність відносин службового підпорядкування між суб'єктом, що притягує до відповідальності і особою, яка притягується до відповідальності;
- 6) особливий порядок притягнення до адміністративної відповідальності, який характеризується оперативністю, економічністю, спрощеністю;
- 7) притягнення до адміністративної відповідальності у більшості випадків здійснюється в адміністративному (позасудовому) порядку.

У науці адміністративного права прийнято виділяти три підстави адміністративної відповідальності: нормативну, фактичну та процесуальну.

Під нормативною підставою адміністративної відповідальності розуміють систему правових норм, що закріплюють: а) загальні питання адміністративної відповідальності (суб'єкти адміністративної відповідальності, система адміністративних стягнень тощо); б) склади адміністративних проступків; в) коло суб'єктів, уповноважених притягувати до адміністративної відповідальності; г) процедуру притягнення до адміністративної відповідальності. Правові норми, що регулюють питання адміністративної відповідальності містяться передусім у КУпАП, а також в інших нормативно-правових актах різної юридичної сили.

Фактичною підставою адміністративної відповідальності є адміністративний проступок.

Процесуальною підставою адміністративної відповідальності є акт компетентного суб'єкта про накладення конкретного ад-

міністративного стягнення за конкретний адміністративний проступок на конкретну винну особу.

Адміністративний проступок є фактичною підставою адміністративної відповідальності. Відповідно до ст. 9 КУпАП адміністративним правопорушенням (проступком) є протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Таким чином, можна стверджувати, що діючий КУпАП ототожнює поняття «адміністративне правопорушення» і «адміністративний проступок», що є невірним, оскільки поняття «адміністративне правопорушення» за своїм змістом є ширшим, ніж поняття «адміністративний проступок». У юридичній науці правопорушення у цілому прийнято поділяти на дві основні групи: злочини та проступки. Серед проступків розрізняють адміністративні, дисциплінарні, цивільно-правові та ін. Отже, термінологія, що використовується в діючому КУпАП, є застарілою і не відповідає загальним досягненням сучасної юридичної науки. Більш правильним є використання поняття «адміністративний проступок».

Виходячи з положень КУпАП, можна говорити про наявність наступних ознак адміністративного проступку: вчинення у формі діяння, протиправність, суспільна небезпека, винність і караність.

Адміністративний проступок може бути вчинено лише у формі діяння. При цьому таке діяння може бути вчинено у формі дії (активна форма) та бездіяльності (пасивна форма). Як справедливо зазначає В.К. Колпаков: «із цієї ознаки випливає важливий висновок, що думки, бажання чи інші вияви психічної діяльності не мають юридичного значення і не можуть бути адміністративним проступком».

Наступною ознакою є протиправність адміністративного проступку. Протиправність означає, що певне конкретне діяння забороняється правовими нормами. Адміністративна відповідальність може наставати тільки за вчинення протиправних діянь,

тобто таких, що заборонені КУпАП та іншими законами України, які встановлюють відповідальність за скоєння адміністративних проступків.

Суспільна небезпека адміністративного проступку означає, що ним створюється загроза заподіяння шкоди певним суспільним відносинам, які охороняються правовими нормами: державному і громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, встановленому порядку управління. Така шкода може мати як матеріальний характер, так і нематеріальний (моральний, організаційний тощо). Саме суспільна небезпека виступає основним критерієм розмежування адміністративних проступків і злочинів. В науці адміністративного права ознаку суспільної небезпеки часто заміняють ознакою суспільної шкідливості, вважаючи, що суспільна небезпека властива лише злочинам і не притаманна адміністративним проступкам.

Винність передбачає наявність у особи певного психічного ставлення до вчиненого діяння та його наслідків. Лише усвідомовані особою діяння можуть вважатися адміністративним проступком. При цьому вина може виражатися у формі умислу чи необережності.

Караність адміністративного проступку означає, що за його вчинення адміністративним законодавством передбачається відповідне покарання у вигляді адміністративного стягнення, хоча реально воно може й не накладатися (наприклад, у випадку звільнення від адміністративної відповідальності).

Складом адміністративного проступку є сукупність встановлених адміністративним законодавством ознак, за наявності яких суспільно небезпечне діяння вважається адміністративним проступком. До таких ознак відносяться: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона.

Об'єктом виступають суспільні відносини, які регулюються нормами різних галузей права і охороняються нормами адміністративного права. Розрізняють загальний, родовий та безпосередній об'єкти. Загальним об'єктом є вся сукупність суспільних

відносини, що регулюються нормами адміністративного права та інших галузей права, і охороняються заходами адміністративної відповідальності. Родовим об'єктом є відносно відокремлена група однорідних суспільних відносин (наприклад, суспільні відносини у сфері охорони здоров'я населення, громадського порядку та громадської безпеки, власності тощо). Безпосереднім об'єктом є конкретні суспільні відносини, на які здійснюється посягання (наприклад, при порушенні правил водокористування – це відносини у сфері охорони водних ресурсів).

Об'єкт необхідно відрізнити від предмета адміністративного проступку, під яким розуміють конкретні об'єкти матеріального світу (речі), щодо яких вчинено проступок (наприклад, транспортні засоби, наркотичні засоби тощо).

Об'єктивною стороною є система передбачених нормами адміністративного права ознак, які характеризують зовнішню сторону адміністративного проступку. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони виступає протиправне діяння, вчинене у формі дії чи бездіяльності. Дією є активна форма поведінки особи (наприклад, дрібна крадіжка, дрібне хуліганство тощо). Бездіяльність – це пасивна форма поведінки особи, невиконання нею певних обов'язків, що покладені на неї відповідними нормативно-правовими актами (наприклад, проживання без паспорта, неподання відомостей про військовозобов'язаних та призовників тощо).

Залежно від характеру протиправного діяння адміністративний проступок може бути:

- повторний, тобто вчинений протягом року однорідний проступок, за який особу вже було піддано адміністративному стягненню;

- триваючий, який починається з вчинення протиправного діяння і здійснюється в подальшому безперервно, шляхом невиконання обов'язку, покладеного на особу;

- продовжуваний, який складається з низки тотожних, тісно пов'язаних між собою, але окремих вчинків, що спрямовані на досягнення єдиної мети і складають у своїй сукупності єдиний проступок.

Слід зазначити, що переважна більшість адміністративних проступків є проступками з формальним складом, тобто для об'єктивної сторони необхідне тільки протиправне діяння. Для адміністративних проступків з матеріальним складом необхідним є також настання шкідливих наслідків і причинний зв'язок між діянням і шкідливими наслідками.

Додатковими ознаками об'єктивної сторони є місце, час, спосіб, обстановка, знаряддя вчинення проступку, які, як правило, виступають кваліфікуючими ознаками адміністративного проступку.

Суб'єктом адміністративного проступку є особа, яка його скоїла і на яку може бути накладено адміністративне стягнення. Суб'єктом адміністративного проступку можуть бути як фізичні, так і юридичні особи.

Для того, щоб фізична особа могла виступати суб'єктом адміністративного проступку необхідна наявність у неї двох ознак: досягнення віку, з якого наступає адміністративна відповідальність та осудність такої особи. Відповідно до ст. 12 КУпАП адміністративній відповідальності підлягають особи, які на момент вчинення адміністративного проступку досягли шістнадцятирічного віку. Визначення поняття «осудність» законодавство не встановлює. Але виходячи зі змісту ст. 20 КУпАП можна зробити висновок, що осудністю є здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними. Юридична особа, в свою чергу, може виступати суб'єктом адміністративного проступку, якщо вона зареєстрована в установленому законодавством порядку. Це так званий загальний суб'єкт адміністративного проступку.

Спеціальним суб'єктом адміністративного проступку є фізична чи юридична особа, яка окрім вищезазначених ознак, володіє також певними додатковими ознаками, характеризується особливим правовим статусом. До спеціальних суб'єктів адміністративного проступку відносять: неповнолітніх; іноземців; осіб без громадянства; посадових осіб; водіїв; юридичних осіб, що займають монопольне становище на ринку; юридичних осіб, що

здійснюють діяльність у сфері телерадіомовлення; юридичних осіб, що здійснюють діяльність у сфері громадського харчування тощо.

Суб'єктивна сторона характеризує внутрішню сторону адміністративного проступку, а саме внутрішнє (психічне) ставлення суб'єкта проступку до вчиненого ним діяння та його шкідливих наслідків. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є вина, яка може виражатися як у формі умислу, так і у формі необережності.

Адміністративний проступок визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків. Умисел в свою чергу може бути прямим та непрямим. Умисел вважається прямим, якщо особа, яка вчинила адміністративний проступок, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала його шкідливі наслідки та бажала їх настання. Умисел вважається непрямим, якщо особа, яка вчинила адміністративний проступок, усвідомлювала протиправний характер свого діяння, передбачала його шкідливі наслідки та свідомо допускала їх настання. Розмежування цих форм умислу проводиться за критерієм вольового моменту, вольового ставлення до настання наслідків. При прямому умислі ставлення правопорушника до настання шкідливих наслідків скоєного діяння проявляється у формі бажання, а при непрямому – у формі свідомого припущення їх настання.

Адміністративний проступок визнається вчиненим з необережності, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити. Необережність буває двох видів: протиправна легковажність (самовпевненість) та протиправна необачність. Протиправна легковажність (самовпевненість) має місце тоді, коли особа, яка вчинила адміністративний проступок, передбачала настання

шкідливих наслідків свого діяння, але легковажно, самовпевнено розраховувала на їх ненастання. При протиправній необачності особа, яка вчинила адміністративний проступок, не передбачала настання шкідливих наслідків свого діяння, хоча повинна була та могла їх передбачити. Необхідно зазначити, що на відміну від всіх вищенаведених форм вини, при вчиненні проступку з необачності особа не передбачає шкідливих наслідків свого діяння, що говорить про зневажання особою вимог законодавства, своїх посадових обов'язків, інтересів суспільства.

Факультативними ознаками суб'єктивної сторони є мета та мотив адміністративного проступку. Мотив – це усвідомлювана причина, яка спонукає особу до вчинення протиправного діяння. Метою є очікуваний результат, бажані наслідки, яких прагне досягти особа при скоєнні проступку.

Тема 2. Стягнення за вчинення адміністративних проступків

1. Поняття і види адміністративних стягнень.
2. Обставини, що враховуються під час накладення стягнень.
3. Характеристика основних стягнень.
4. Характеристика додаткових стягнень.

Основний зміст

Адміністративне стягнення є засобом державного примусу, що застосовується від імені держави до особи, яка у визначеному законом порядку визнана винною у вчиненні адміністративного проступку. Відповідно до ст. 23 КУпАП можна виділити наступні функції адміністративного стягнення:

- 1) виховна (виховання особи, яка вчинила адміністративний проступок, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття);
- 2) превентивна (запобігання вчиненню нових проступків як самим правопорушником, так і іншими особами);
- 3) каральна (покарання особи, яка скоїла адміністративний проступок).

Адміністративні стягнення тісно пов'язані між собою і в своїй сукупності складають певну логічну систему, яка закріплена у ст. 24 КУпАП. При цьому, адміністративні стягнення розміщені в даному переліку у відповідності з певним критерієм – від найлегшого до найтяжчого. Слід зазначити, що вказаний перелік не є вичерпним, законами України може бути встановлено й інші, крім зазначених, види адміністративних стягнень. Отже, система адміністративних стягнень виглядає наступним чином:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;

- 5) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;

- 6) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

- 7) громадські роботи;
- 8) виправні роботи;
- 9) суспільно корисні роботи;
- 10) адміністративний арешт;
- 11) арешт з утриманням на гауптвахті.

До іноземців та осіб без громадянства за вчинення адміністративних проступків, які грубо порушують правопорядок, може бути також застосовано адміністративне видворення за межі України.

Стосовно видів адміністративних стягнень, то їх прийнято класифікувати за декількома критеріями:

1. За характером впливу на особу:
 - особисті (попередження, адміністративний арешт);

- майнові (штраф, оплатне вилучення предмета, конфіскація предмета, виправні роботи);
- особисто-майнові (позбавлення спеціального права, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю).

2. За порядком застосування:

- ті, що можуть застосовуватись тільки як основне (попередження; штраф; штрафні бали; позбавлення спеціального права, за винятком права керування транспортними засобами; громадські роботи; виправні роботи; суспільно корисні роботи; адміністративний арешт; арешт з утриманням на гауптвахті);

- ті, що можуть застосовуватися тільки як додаткове (позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю);

- ті, що можуть застосовуватися як основне, так і додаткове (оплатне вилучення; конфіскація предметів; позбавлення права керування транспортними засобами).

Необхідно зазначити, що за один адміністративний проступок може бути накладено основне або основне і додаткове стягнення.

3. Залежно від суб'єкту застосування:

- ті, що застосовуються лише судами (оплатне вилучення, конфіскація предмета, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадські роботи, виправні роботи, суспільно корисні роботи, адміністративний арешт, арешт з утриманням на гауптвахті);

- ті, що застосовуються іншими органами та посадовими особами (попередження, штраф, штрафні бали, позбавлення спеціального права, видворення за межі України іноземців та осіб без громадянства).

Попередження є найлегшим заходом адміністративного стягнення морально-виховного характеру. За загальним правилом, попередження виноситься в письмовій формі. Проте, у передбачених законом випадках попередження може фіксуватися іншим уста-

новленим способом. Зміст попередження полягає в офіційному, від імені держави, осуді протиправної поведінки правопорушника з метою повідомлення йому про неприпустимість подальших подібних дій. Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виконується органом (посадовою особою), який виніс постанову, шляхом оголошення її правопорушнику. Якщо постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження вноситься під час відсутності правопорушника, йому вручається копія постанови в порядку і строки, передбачені законодавством.

Штраф є грошовим стягненням, що накладається на громадян, посадових та юридичних осіб за вчинення адміністративного проступку. Як правило, штраф як грошове стягнення визначається величиною, кратною неоподаткованому мінімуму доходів громадян. Проте, існують й інші варіанти – до прикладу, за безквитковий проїзд пасажирів встановлено штраф у вигляді величини, кратної розміру вартості такого проїзду. Штраф за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, може бути накладено на громадянина лише після використання ним штрафних балів.

Штраф вноситься правопорушником в установу банку України, за винятком штрафу, що стягується на місці вчинення проступку, за квитанцією, яка є документом суворої фінансової звітності. За загальним правилом, штраф має бути сплачений правопорушником не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження такої постанови – не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення. У разі відсутності самостійного заробітку в осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративний проступок, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють.

При порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань та Державної спе-

ціальної служби транспорту – військовослужбовцями строкової служби, а також вчиненні ними військових адміністративних проступків, передбачених главою 13-Б КУпАП, штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. У цих випадках, органи (посадові особи), яким надано право накладати адміністративні стягнення, передають матеріали про проступок відповідним органам для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного проступку, полягає в його примусовому вилученні за рішенням суду і наступній реалізації з передачею вирученої суми колишньому власникові з відрахуванням витрат по реалізації вилученого предмета. Постанова про оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного проступку, виконується державним виконавцем.

Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного проступку, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду. До предметів, які стали знаряддям або безпосереднім предметом вчинення адміністративного проступку, належать, наприклад: продукція, товари, сировина, засоби виробництва, прилади та інструменти, об'єкти тваринного і рослинного світу, предмети торгівлі та виручки тощо. Конфісковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України. Конфіскація вогнепальної зброї, інших знарядь полювання і бойових припасів не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

Слід зазначити, що на відміну від кримінального покарання, конфіскація як адміністративне стягнення торкається не всього майна правопорушника, а лише того предмета (предметів), які безпосередньо пов'язані з вчиненням проступку – знаряддя або об'єкту проступку.

Постанови про конфіскацію предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного проступку, та грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного проступку, виконуються державними виконавцями в порядку, встановленому законом, шляхом вилучення конфіскованого предмета і примусового безоплатного звернення цього предмета у власність держави.

Стосовно адміністративного стягнення у вигляді позбавлення спеціального права, наданого громадянину, то слід зазначити, що таким правом є право керування транспортними засобами та право полювання. Позбавлення наданого даному громадянину права керування транспортними засобами застосовується на строк до трьох років за грубе або повторне порушення порядку користування цим правом або на строк до десяти років за систематичне порушення порядку користування цим правом. Позбавлення права керування засобами транспорту не може застосовуватись до осіб, які користуються цими засобами в зв'язку з інвалідністю, за винятком випадків керування в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також у разі невиконання вимоги поліцейського про зупинку транспортного засобу, залишення на порушення вимог встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, учасниками якої вони є, ухилення від огляду на наявність алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Позбавлення наданого громадянину права полювання застосовується на строк до трьох років за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом. Позбавлення права полювання не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

Постанова про позбавлення права керування транспортними засобами виконується посадовими особами органів Національної поліції. Постанова про позбавлення права керування річковими

і маломірними суднами виконується керівником та інспекторами Державної служби України з безпеки на транспорті, капітаном річкового порту. Постанова про позбавлення права полювання виконується суб'єктами, зазначеними у ч. 2 ст. 242 КУпАП, зокрема: посадовими особами, уповноваженими Державним агентством лісових ресурсів України, керівниками, заступниками керівників з питань мисливського господарства, головними лісничими, головними мисливствознавцями та ін.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю призначається судом на строк від шести місяців до одного року, незалежно від того, чи передбачене воно в санкції статті Особливої частини КУпАП, коли з урахуванням характеру адміністративного правопорушення, вчиненого за посадою, особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за нею права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. У разі, коли позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю спеціально передбачено в санкції статті Особливої частини КУпАП, воно призначається судом строком на один рік.

Громадські роботи полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративний проступок, у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування. Громадські роботи призначаються виключно судом на строк від двадцяти до шістдесяти годин і відбуваються не більш як чотири години на день, а неповнолітніми – дві години на день. Громадські роботи не призначаються: особам, визнаним інвалідами першої або другої групи; вагітним жінкам; жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років; військовослужбовцям та іншим особам, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів.

Виправні роботи застосовуються на строк до двох місяців з відбуванням їх за місцем постійної роботи особи, яка вчинила адміністративний проступок, і з відрахуванням до двадцяти процентів її заробітку в дохід держави. Виправні роботи можуть при-

значатися виключно судом. Виправні роботи не застосовуються до військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів.

Відбування виправних робіт обчислюється часом, протягом якого порушник працював і з його заробітку провадилось відрахування. Кількість днів, відпрацьованих порушником, має бути не менше кількості робочих днів, що припадають на встановлений судом календарний строк стягнення. Якщо порушник не відпрацював зазначеної кількості робочих днів і відсутні підстави для зарахування невідпрацьованих днів у строк стягнення, відбування виправних робіт триває до повного відпрацювання порушником належної кількості робочих днів. У строк відбування стягнення зараховується час, протягом якого порушник не працював з поважних причин і йому відповідно до закону виплачувалась заробітна плата. До цього строку також зараховується час хвороби, час, наданий для догляду за хворим, і час проведений у відпустці по вагітності і пологах. Час хвороби, спричиненої сп'янінням або діями, зв'язаними з сп'янінням, до строку відбування виправних робіт не зараховується.

Суспільно корисні роботи полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративний проступок, оплачуваних робіт, вид яких визначає відповідний орган місцевого самоврядування. Суспільно корисні роботи призначаються виключно судом на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин і виконуються не більше восьми годин, а неповнолітніми – не більше двох годин на день. За виконання суспільно корисних робіт порушнику нараховується плата за виконану ним роботу. Оплата праці здійснюється погодинно за фактично відпрацьований час у розмірі не меншому, ніж встановлений законом мінімальний розмір оплати праці. Суспільно корисні роботи не призначаються особам, визнаним інвалідами I або II групи, вагітним жінкам, жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років.

Адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту полягає у триманні особи, яка вчинила адміністративний

проступок, в умовах ізоляції з обов'язковим залученням до праці. Адміністративний арешт є найсуворішим адміністративним стягненням, яке застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних проступків, зокрема: дрібне викрадення чужого майна, залишення місця дорожньо-транспортної пригоди, злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, незаконне перетинання державного кордону України та ін. Адміністративний арешт призначається виключно судом на строк до п'ятнадцяти діб. Особам, підданим адміністративному арешту, за час перебування під арештом заробітна плата за місцем постійної роботи не виплачується. Адміністративний арешт не може застосовуватись: до вагітних жінок; жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років; до осіб, які не досягли вісімнадцяти років; до інвалідів першої і другої груп; до військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів.

Арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних проступків на строк до десяти діб. Арешт з утриманням на гауптвахті може призначатися виключно судом. Гауптвахта Служби правопорядку – це спеціальне приміщення, яке обладнано в органах управління Служби правопорядку з метою виконання покарання для військовослужбовців та військовозобов'язаних, засуджених до арешту, військовослужбовців і військовозобов'язаних, заарештованих в адміністративному порядку, тримання узятих під варту та затриманих військовослужбовців і військовозобов'язаних. Арешт з утриманням на гауптвахті не може застосовуватися до військовослужбовців-жінок.

Примусове видворення за межі України є адміністративним стягненням, що може застосовуватися лише до іноземців та осіб без громадянства на підставі рішення адміністративного суду. Таке рішення виноситься судом за позовом територіальних органів, територіальних підрозділів Державної міграційної служби України, органів охорони державного кордону (стосовно іноземців, яких затримано у межах контрольованих прикордонних райо-

нів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України), органів Служби безпеки України, крім випадків затримання іноземців за незаконне перетинання державного кордону України поза пунктами пропуску через державний кордон України та їх передачі прикордонним органам суміжної держави. Примусове видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України застосовується за наявності однієї з таких підстав: якщо вони не виконали в установлений строк без поважних причин рішення про примусове повернення; якщо є обґрунтовані підстави вважати, що вони будуть ухилятися від виконання такого рішення.

Таким іноземцям та особам без громадянства забороняється подальший в'їзд в Україну строком на п'ять років. Строк заборони щодо подальшого в'їзду в Україну обчислюється з дня винесення такого рішення та додається до строку заборони в'їзду в Україну, який особа мала до цього.

Тема 3. Провадження в справах про адміністративні проступки

1. Поняття, завдання та принципи провадження в справах про адміністративні проступки.
2. Суб'єкти та стадії провадження в справах про адміністративні проступки.
3. Адміністративне розслідування.
4. Розгляд справи про адміністративний проступок.

Основний зміст

Провадження у справах про адміністративні проступки послідовно проходить декілька стадій, які органічно пов'язані між собою. Кожну із стадій, в свою чергу, можна поділити на етапи. Аналіз КУпАП дає можливість виділити такі стадії провадження в справах про адміністративні проступки:

- 1) адміністративне розслідування;
- 2) розгляд справи про адміністративний проступок;
- 3) оскарження постанови в справі про адміністративний проступок;

4) виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

Деякі науковці виділяють також стадію порушення справи про адміністративний проступок. Проте чинним законодавством такої спеціальної процесуальної дії не передбачено, як і спеціального правового акту про порушення справи про адміністративний проступок. З огляду на це, виділення окремо стадії порушення справи про адміністративний проступок видається недоцільним. В свою чергу це є етапом стадії адміністративного розслідування.

Кількість стадій та етапів в кожному конкретно взятому провадженні може бути різною і залежить від виду провадження в справах про адміністративні проступки, а також від поведінки його учасників.

Адміністративне розслідування

Стадія адміністративного розслідування є початковою стадією провадження в справах про адміністративні проступки і включає в себе такі етапи:

- порушення справи;
- встановлення фактичних обставин справи;
- процесуальне оформлення результатів розслідування;
- направлення матеріалів для розгляду за підвідомчістю.

Підставою для порушення адміністративної справи є скоєння особою діяння, яке містить в собі ознаки адміністративного проступку. Як вже було зазначено вище, порушення справи про адміністративний проступок документально не оформлюється. Провадження в справі про адміністративний проступок починається з виявлення факту його вчинення, а також фіксації обставин справи у відповідному процесуальному документі. Таким документом виступає протокол або акт про адміністративний проступок. До складання протоколу уповноважена особа з'ясовує обставини справи та наявність у діянні особи складу адміністративного проступку. Зокрема, обставини скоєного проступку, які мають бути встановлені на стадії адміністративного розслідування, можна поділити на три групи: 1) обставини, які мають

безпосереднє значення для вирішення питання про наявність чи відсутність складу проступку; 2) обставини, які мають значення для вирішення питання про вид і розмір стягнення; 3) обставини, що стосуються причин і умов, які сприяють скоєнню проступків та їх попередженню.

У протоколі про адміністративний проступок зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного проступку; нормативний акт, який передбачає відповідальність за даний проступок; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі. Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. При наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

Чинним законодавством передбачено випадки, коли протокол про адміністративний проступок не складається. При цьому необхідним є дотримання певних умов:

1) особа не оспорує допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається;

2) відповідно до закону штраф накладається і стягується, а попередження оформлюється на місці вчинення проступку.

Протокол не складається в будь-якому разі при вчиненні адміністративних проступків у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі, а також при

вчиненні адміністративного проступку, передбаченого ст. 185–3 КУпАП (прояв неповаги до суду або Конституційного Суду України).

Завершальним етапом першої стадії провадження у справах про адміністративні проступки є направлення протоколу та всіх матеріалів справи органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати відповідну справу про адміністративний проступок.

На жаль, КУпАП не встановлено строків, в межах яких має бути оформлено протокол про адміністративний проступок, як і строків направлення матеріалів органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу. Виняток становлять лише справи про вчинення адміністративного проступку, пов'язаного з корупцією, де встановлено триденний строк для направлення протоколу та інших матеріалів для розгляду до місцевого загального суду за місцем вчинення проступку.

Тема 4. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх

1. Підвідомчість спорів щодо розгляду справ про неповнолітніх.
2. Специфіка здійснення адміністративного розслідування справ про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх.
3. Специфіка здійснення заходів забезпечення у справах про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх.
4. Специфіка стягнень, що накладаються під час розгляду справ про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх.

Основний зміст

Неповнолітніми є особи, що не досягли вісімнадцятирічного віку. Так як КУпАП встановлює, що адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення

адміністративного проступку шістнадцятирічного віку, можемо говорити про наявність такої категорії суб'єктів адміністративної відповідальності як неповнолітні, тобто особи віком від 16 до 18 років.

Адміністративній відповідальності неповнолітніх притаманні певні особливості, а саме:

1) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного проступку шістнадцятирічного віку є обставиною, що виключає провадження в справі про адміністративне проступки;

2) до неповнолітніх, як правило, застосовуються не адміністративні стягнення, а заходи впливу, що говорить скоріше про виховний характер відповідальності;

3) при вчиненні певних законодавчо визначених проступків, неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах;

4) недопустимість застосування до неповнолітніх адміністративного арешту;

5) вчинення проступку неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує адміністративну відповідальність;

6) притягнення неповнолітнього до адміністративної відповідальності здійснюється виключно в судовому порядку, такі справи розглядають судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів;

7) інтереси особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, і потерпілого, які є неповнолітніми, мають право представляти їх законні представники (батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники).

Серед причин і умов, які сприяють вчиненню адміністративних проступків неповнолітніми виділяють:

- низький матеріальний і духовний рівень життя значної частини населення України;
- труднощі в оволодінні професією та працевлаштуванні молоді;
- відсутність налагодженої системи культурного дозвілля;

- десоціалізація особи у процесі негативного сімейного виховання;
- криміногенний вплив на підлітків неформальних груп молоді;
- втягнення неповнолітніх у злочинні групи дорослими особами з кримінальним досвідом.

Відповідно до ст. 24–1 КУпАП, за вчинення адміністративних проступків до неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років можуть бути застосовані такі заходи впливу:

- 1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;
- 2) попередження;
- 3) догана або сувора догана;
- 4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Зобов'язання публічно або в іншій формі вибачитись перед потерпілим є найм'якшим заходом впливу. Цей захід застосовується у випадку, коли суд дійшов висновку, що неповнолітній визнав протиправність своєї поведінки, суспільну шкоду скоєного діяння і покаявся в ньому. Питання про форму вибачення вирішується з урахуванням усіх обставин справи і побажань потерпілого.

Попередження полягає в усному оголошенні судом офіційного від імені держави осуду за неправомірні дії неповнолітнього, а також попередження про більш суворі правові наслідки, які можуть настати в разі продовження ним протиправної поведінки.

Догана або сувора догана також є заходами морально-психологічного впливу, які застосовуються до неповнолітніх правопорушників у разі систематичного порушення ними встановлених правил поведінки і вчиненні проступків, що свідчать про формування антисуспільної установки.

Передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, що їх замінюють допускається лише за наявності даних про те, що вони здатні забезпечити позитивний виховний вплив на нього

та постійний контроль за його поведінкою. Особами, які замінюють батьків, є, зокрема, усиновителі, опікуни і піклувальники. Не допускається передання неповнолітнього під нагляд батька чи матері, які позбавлені батьківських прав, а також батьків чи інших осіб, котрі через свою поведінку не здатні позитивно впливати на нього.

Передання неповнолітнього правопорушника під нагляд педагогічному (за місцем навчання) або трудовому (за місцем роботи) колективу полягає в покладенні судом на відповідний колектив з його згоди зобов'язання здійснювати на неповнолітнього виховний вплив і контроль за його поведінкою. При цьому суд має бути впевнений у можливостях позитивного впливу такого колективу на неповнолітнього правопорушника.

Передання неповнолітнього правопорушника під нагляд окремих громадян здійснюється на прохання таких громадян і полягає в покладенні на них обов'язків з виховання неповнолітнього і контролю за його поведінкою. Такими громадянами можуть бути лише особи, які добре зарекомендували себе на педагогічній роботі або в іншій сфері суспільно корисної діяльності.

Слід зазначити, що при вчиненні певних законодавчо визначених проступків, неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. До таких проступків віднесено проступки, передбачені ст.ст. 44, 51, 121–127, ч. 1–3 ст. 130, ст. 139, ч. 2 ст. 156, ст.ст. 173, 174, 185, 190–195 КУпАП, зокрема: незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ст. 44); дрібне викрадення чужого майна (ст. 51); порушення водієм правил керування транспортним засобом, правил користування ременями безпеки або мотошоломами (ст. 121); керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки (ст. 126); дрібне хуліганство (ст. 173); злісна непокірність законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони

громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (ст. 185); порушення порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї (ст. 190) та ін.

У такому випадку до неповнолітнього можуть бути застосовані адміністративні стягнення, передбачені ст. 24 КУпАП, за винятком адміністративного арешту. Проте з урахуванням характеру вчиненого проступку та особи правопорушника до зазначених осіб (за винятком осіб, які вчинили проступок, передбачений ст. 185 КУпАП) можуть бути застосовані заходи впливу, а не адміністративні стягнення.

У разі, якщо неповнолітнім правопорушником, який досяг шістнадцяти років і має самостійний заробіток, заподіяно шкоду, а сума шкоди не перевищує одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, суддя має право покласти на неповнолітнього обов'язок відшкодувати заподіяну шкоду або зобов'язати своєю працею усунути її.

Тема 5. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією

1. Загально-правова характеристика проваджень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.
2. Специфіка провадження у справах щодо порушення умов фінансового антикорупційного контролю.
3. Специфіка провадження у справах щодо порушення обмежень сумісництва та суміщення.
4. Специфіка проваджень у справах про порушення умов запобігання конфлікту інтересів.

Основний зміст

Перелік суб'єктів відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, встановлено ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»:

1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступник, член Ради Національного банку України, Голова та інші члени Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений із захисту державної мови, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови;

в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування;

г) військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби, курсантів вищих військових навчальних закладів, курсантів вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки;

г) судді, судді Конституційного Суду України, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої ради правосуддя, посадові особи секретаріату Вищої ради правосуддя, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, посадові особи секретаріату цієї Комісії, посадові особи Державної судової адміністрації України, присяжні (під час виконання ними обов'язків у суді);

д) особи рядового і начальницького складу державної кримінально-виконавчої служби, податкової міліції, особи на-

чальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України;

е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, дипломатичної служби, державної лісової охорони, державної охорони природно-заповідного фонду, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної податкової політики та державної політики у сфері державної митної справи;

є) члени Національного агентства з питань запобігання корупції;

ж) члени Центральної виборчої комісії;

з) поліцейські;

и) посадові та службові особи інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим;

і) члени державних колегіальних органів;

ї) Керівник Офісу Президента України, його Перший заступник та заступник, а також особи, які займають посади патронатної служби, визначені Законом України «Про державну службу», крім осіб, які виконують свої обов'язки на громадських засадах, помічники суддів;

2) особи, які для цілей Закону «Про запобігання корупції» прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені вище, особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

б) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також

експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом);

в) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», і при цьому не є особами, зазначеними вище.

Слід зазначити, що стосовно деяких правопорушень, пов'язаних з корупцією, суб'єктом можуть виступати і інші особи, визначені законом.

Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (Реєстр) – це електронна база даних, яка містить відомості про осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення.

Реєстр ведеться з метою:

1) забезпечення єдиного обліку осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення;

2) забезпечення в установленому порядку проведення спеціальної перевірки відомостей стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком;

3) аналізу відомостей про осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, з метою визначення сфер державної політики та посад, пов'язаних з виконанням функцій

держави або місцевого самоврядування, з найбільш корупційними ризиками, а також формування та реалізації державної антикорупційної політики;

4) аналізу відомостей про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення.

Держателем та Адміністратором Реєстру виступає Національне агентство з питань запобігання корупції. Внесенню до Реєстру підлягають відомості про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, та про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення. Підставою для внесення Реєстратором відомостей про особу, яку притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення пов'язаного з корупцією правопорушення, є електронна копія рішення суду, яке набрало законної сили, з Єдиного державного реєстру судових рішень.

Безоплатний цілодобовий доступ до відомостей з Реєстру здійснюється через офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України шляхом пошуку та завантаження інформації про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення згідно нормативних документів.

Відповідно до ст. 172–4 КУпАП порушення особою встановлених законом обмежень щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної та суддівської практики, інструкторської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю – тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу від підприємницької діяльності чи винагороди від роботи за сумісництвом. Порушення особою встановлених законом обмежень щодо входження до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особа

здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляє інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації), – тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу від такої діяльності.

Обмеження щодо сумісництва та суміщення, відповідно до вимог ст. 25 Закону «Про запобігання» поширюється виключно на осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Так, вказаним вище особам забороняється:

- займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України;

- входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

При цьому важливим є положення про те, що обмеження не поширюються на депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), присяжних.

Аналіз юридичної доктрини та спеціального законодавства дозволяє дещо конкретизувати вказані положення. Так, характеризуючи поняття «наукова діяльність» слід виходити з того, що ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» передбачено, що наукова діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження

Викладацька діяльність – це процес надання знань, формування вмій і навичок з різних напрямів освіти, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей, фізичних якостей відповідно до задатків та запитів особи учнів, студентів, стажерів, аспірантів, ад'юнктів, докторантів тощо; діяльність з отримання ними професії, підвищення їх виробничої кваліфікації, забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, спеціальної практичної підготовки і перепідготовки. Отже, викладацька діяльність є професійною діяльністю осіб, що перебувають на посадах педагогічних та науковопедагогічних працівників, яка здійснюється в процесі навчання.

З приводу визначення терміна «творча діяльність» слід зазначити, що згідно зі ст. 1 Закону України «Про культуру» та ст. 1 Закону України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» творча діяльність – це індивідуальна чи колективна творчість, результатом якої є створення або інтерпретація творів, що мають культурну цінність.

У законодавстві про охорону здоров'я визначення терміна «медична практика» наявне лише в Ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з медичної практики, відповідно до якого – це вид господарської діяльності у сфері охорони здоров'я, який провадиться закладами охорони здоров'я та фізичними особами – підприємцями, які відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам, з метою надання видів медичної допомоги, визначених законом, та медичного обслуговування. Однак, слід брати до уваги, що вказаний термін передбачений саме для застосування до господарської діяльності у відповідній сфері. Водночас, у контексті антикорупційного законодавства йдеться не про господарську чи підприємницьку діяльність із здійснення медичної практики, а про можливість зайняття нею в державних чи комунальних установах охорони здоров'я.

Суддівською практикою зі спорту є професійна діяльність спортивного судді, спрямована на забезпечення дотримання правил спортивних змагань, положень (регламентів) про змагання,

а також достовірності зафіксованих результатів. Інструкторською практикою зі спорту можна розуміти професійну діяльність фізичної особи, яка має спеціальні знання та навички у сфері фізичної культури і спорту та безпосередньо здійснює фізичне виховання спортсменів у процесі їх спортивної підготовки, інших фізичних осіб у процесі проведення фізкультурно-оздоровчої, спортивно-масової роботи, інших заходів, необхідних для спортивної підготовки спортсменів (команд спортсменів), а також керівництво тренувальною та (або) змагальною роботою спортсменів (команд спортсменів).

При застосуванні обмеження в частині зайняття «підприємницькою діяльністю» слід керуватися наведеним у ст. 42 Господарського кодексу України визначенням підприємництва як самостійної, ініціативної, систематичної, на власний ризик господарської діяльності, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Відповідно до ст. 172–5 КУпАП порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків – тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого подарунка. Та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, – тягне за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого дарунка (пожертви) та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Суб'єктом вказаного правопорушення є особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції». Особам уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та особам, які до них прирівнюються, відповідно до вимог ст. 23 Закону, забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержу-

вати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

- у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

- якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

Ці особи можуть приймати подарунки, які відповідають загальноновизнаним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених вище, якщо вартість таких подарунків не перевищує один прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Передбачене цією частиною обмеження щодо вартості подарунків не поширюється на подарунки, які даруються близькими особами, а також одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

Подарунком у розумінні антикорупційного законодавства є грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають (одержують) безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової.

Відповідно до ч. 1 ст. 172–6 КУпАП несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Суб'єктом вказаного правопорушення є особи, зазначені у пункті 1, підпунктах «а» і «в» пункту 2 ч. 1 ст. 3, які відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Зокрема, вищезазначені осо-

би зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті НАЗК декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік за формою, що визначається НАЗК. Також особи, зазначені у пункті 1, підпунктах «а» і «в» пункту 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями. Особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах «а» і «в» пункту 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

Відповідно до ч. 2 ст. 172–6 КУпАП неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані – тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктивна сторона вказаного правопорушення конкретизується у Законі України «Про запобігання корупції». Так, разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента відповідний суб'єкт декларування зобов'язаний у десятиденний строк письмово повідомити про це НАЗК у встановленому ним порядку, із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента. У разі суттєвої зміни у майновому стані суб'єкта декларування, а саме отримання ним доходу, придбання майна на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року, зазначений суб'єкт у десятиденний строк з моменту отримання доходу або придбання майна зобов'язаний пись-

мово повідомити про це НАЗК. Зазначена інформація вноситься до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті НАЗК.

Відповідно до ч. 4 ст. 172–6 КУпАП подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, – тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Відповідальність за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Відповідно до ст. 172–7 КУпАП неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів – тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів – тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Дії, передбачені вище, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Суб'єктом вказаних правопорушень є особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також прирівняні до них особи.

Під реальним конфліктом інтересів слід розуміти суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або

неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання вказаних повноважень. Тобто складовими реального конфлікту інтересів є: приватний інтерес (будь-який майновий чи немайновий), службові/ представницькі повноваження (безпосередні та загальнослужбові) та співвідношення вказаних складових.

Приватним інтересом є будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях. При цьому приватний інтерес може мати своїм наслідком як позитивний вплив (особа має прагнення віддячити тощо) на ситуацію, так і негативний (завдати клопоту тощо).

Коло службових повноважень, як правило, визначається в посадових інструкціях, трудових договорах, іноді в дорученнях тощо. Водночас необхідно пам'ятати, що інструкції та інші документи визначають лише безпосередні повноваження конкретного службовця, в той час, як законом або іншим нормативно-правовим актом може додатково визначатися коло як безпосередніх, так і загальнослужбових повноважень, які повинні братися до уваги при розгляді питання про наявність чи відсутність конфлікту інтересів. Перелік представницьких повноважень розкривається, як правило, у відповідних законах, що визначають правовий статус наділених ними осіб.

Наявність протиріччя встановлюється в кожному окремому випадку виконання доручення, розгляду листа, здійснення контрольного заходу тощо, шляхом порівняння повноважень та існуючого у особи приватного інтересу із подальшим визначенням можливості (неможливості) такого інтересу вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття рішення, вчинення діяння службовою особою.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією реалізується в межах провадження

щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, яке за твердженням С.В. Ківалова та Л.Р. Біла-Тіунової є специфічним видом провадження, що входить до адміністративно-юрисдикційного процесу. В свою чергу, під адміністративно-юрисдикційним процесом розуміється врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність щодо застосування адміністративно-правових санкцій при вирішенні індивідуально-конкретних справ.

Так, Панфіловим О.Є. провадження у справах про корупційні правопорушення визначено як регламентовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність державних органів, яку спрямовано на розгляд справ про ці адміністративні правопорушення, застосування в необхідних випадках адміністративних стягнень. Також науковцем встановлено, що провадження в справах про корупційні правопорушення має такі особливості, як: корупційне правопорушення є підставою порушення адміністративної справи; спеціальні (подовжені) строки накладення адміністративного стягнення за корупційні правопорушення; визначений термін направлення протоколу до суду; включення відомостей про особу, яка притягнута до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення тощо.

До специфічних ознак провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, які вирізняють його від інших проваджень віднесемо наступні: є специфічним видом провадження, що може реалізовуватись виключно у судовому порядку; передумовою відкриття провадження по цій категорії справ є протокол про корупційне правопорушення; відображає процесуальний зміст суспільних відносин, яких пов'язано із охороною прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції України і законів Укра-

їни, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством; має встановлену структуру, яку відображено у сукупності процесуальних дій, що послідовно здійснюються відповідно до норм адміністративно-процесуального права та норм антикорупційного законодавства; має наслідком застосування санкцій, яких передбачено Кодексом України про адміністративні правопорушення з врахуванням особливостей, яких передбачено антикорупційним законодавством тощо.

Справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією можуть розглядатися виключно місцевими судами (районними, районними у містах, міськими чи міськрайонними) у відповідності до ст. 221 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Таким чином, провадження щодо справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією є судовим.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією має певну структуру – внутрішню будову – систему різноманітних стадій, розмежованих цілями, завданнями та предметом здійснюваних судом процедурних дій. Стадії послідовно змінюють одна одну: процесуальні дії – етапи – стадії – провадження.

У загальному вигляді провадження у справах про адміністративні правопорушення складається із таких стадій, як: 1) порушення справи про адміністративне правопорушення; 2) розгляд справи про адміністративне правопорушення і винесення по справі судового рішення; 3) оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення; 4) виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

Аналогічну структуру притаманно і провадженню про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Моментом, з якого справа про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією вважається порушеною, а провадження щодо розгляду справи є розпочатим є момент надходження протоколу про вчинення цього проступку до суду. Відповідно до ст. 257 Кодек-

су України про адміністративні правопорушення, протокол про вчинення адміністративного корупційного делікту надсилається до місцевого загального суду за місцем вчинення корупційного правопорушення разом з іншими матеріалами у триденний строк з моменту його складення.

Особа, яка склала протокол про вчинення адміністративного корупційного делікту повинна одночасно з надісланням його до суду надіслати органу державної влади, органу місцевого самоврядування, керівникові підприємства, установи чи організації, де працює особа, яка притягається до відповідальності, повідомлення про складення протоколу із зазначенням характеру вчиненого правопорушення та норми закону, яку порушено. Складання протоколу про вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією є обов'язковою передумовою для початку провадження щодо цієї категорії правопорушень, яким зафіксовано факт порушення норми матеріального права.

До форми та змісту протоколу про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією законодавством встановлено загальні вимоги, яких закріплено Кодексом України про адміністративні правопорушення та спеціальні вимоги, яких закріплено антикорупційним законодавством.

Відповідно, у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, уповноважені особи Національного агентства складають протокол про таке правопорушення, який направляється до суду згідно з рішенням Національного агентства. Відповідно до ст. 13 Закону України «Про запобігання та протидію корупції», уповноваженими особами Національного агентства є Голова та члени Національного агентства, а також уповноважені Національним агентством посадові особи. Підставою для складання протоколу про адміністративне правопорушення є вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. У разі вчинення особою кількох адміністративних правопорушень протоколи складаються окремо щодо кожного із вчинених правопорушень. Крім того, якщо правопорушення вчи-

нено кількома особами, то протокол про адміністративне правопорушення складається на кожну особу окремо.

Щодо допустимого строку складання протоколу про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, то стягнення за вчинення цього проступку може бути накладеним протягом трьох місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення. Відповідно до ч. 3 ст. 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення строк накладення адміністративного стягнення за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією становить три місяці з дня його виявлення, але не пізніше одного року з дня його вчинення.

У протоколі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією має бути вказано: дату і місце його складення, посаду, прізвище, ім'я, по батькові уповноваженої особи Національного агентства, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності; місце, час вчинення і суть адміністративного корупційного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; наявність чи відсутність пояснень особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи.

За загальним правилом, протокол про адміністративне правопорушення має бути підписаним особою, яка його склала, і особою, яка притягується до адміністративної відповідальності; за наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу в ньому робиться запис про це. Розглянувши особливості процесуальних підстав реалізації провадження про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, необхідно встановити сутність таких стадії як: 1) порушення справи про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією; 2) розгляд справи про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією;

3) оскарження рішення суду у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією;4) виконання рішення у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією.

Тема 6. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення на транспорті

1. Характеристика складу проступків на транспорті.
2. Підвідомчість спорів щодо розгляду справ про правопорушення на транспорті.
3. Специфіка здійснення провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності на транспорті
4. Специфіка стягнень, що накладаються під час розгляду справ про притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті

Основний зміст

Логічно припустити, що адміністративній відповідальності за правопорушення на транспорті буде притаманно загальних ознак адміністративної відповідальності, а саме:

1) порядок притягнення до адміністративної відповідальності за означені правопорушення регулюється нормами адміністративного права (наприклад, КУпАП та транспортним законодавством);

2) підстави застосування адміністративної відповідальності охоплюються КУпАП та нормами транспортного законодавства;

3) правом застосування адміністративної відповідальності наділено широке коло суб'єктів: включаючи суди, центральні органи виконавчої влади певного профілю, органи національної поліції тощо;

4) суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути як індивідуальні, так і колективні суб'єкти, винні у вчиненні адміністративного проступку;

5) між суб'єктом, що притягує до відповідальності і особою, яка притягується до відповідальності відсутні службові зв'язки;

б) притягнення до адміністративної відповідальності у більшості випадків здійснюється в адміністративному (позасудовому) порядку.

Адміністративна відповідальність за порушення на транспорті характеризується сукупністю особливостей. В першу чергу, адміністративна відповідальність на транспорті є відображенням статички та динаміки соціально-правового явища, що відображає негативну реакцію держави на порушення норм права, якими врегульовано правовідносини на транспорті. Це означає, що адміністративна відповідальність може наставати виключно за ті правопорушення, що вчиняються в межах суспільних відносин на транспорті, яких врегульованих правовими нормами. Тобто, умовою притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення на транспорті, передбачені Главою 10 КУпАП буде вчинення правопорушення, яким завдано шкоди суспільним відносинам в сфері експлуатації транспорту незалежно від його виду та яких врегульовано нормами пра.

Об'єктивне спрямування адміністративного деліктного законодавства зроблено на суспільні відносини в сфері експлуатації транспорту, що регулюються нормами права – правовідносини на транспорті. До теперішнього часу відсутній підхід до трактування поняття «правовідносини». Так, автори підручника «Основи держави і права України» під правовідносинами розуміють «суспільні відносини, що виникають та здійснюються на основі норм права та виражаються у взаємних правах та обов'язках суб'єктів. Будь-яким правовідносинам притаманно те, що вони виникатимуть щонайменше між двома суб'єктами та регулюватимуться нормами певної галузі права.

Правовідносини на транспорті – це суспільні відносини, що виникають та змінюються на основі правових норм, які регулюють взаємні права та обов'язки пов'язані певним чином з транспортом. Відносини, пов'язані з діяльністю транспорту, регулюються профільним Законом України «Про транспорт», кодексами (статутами) окремих видів транспорту, іншими актами законодавства

України. Так, ст. 21 Закону України «Про транспорт» визначено основу єдиної транспортної системи України та виокремлено такі її елементи: транспорт загального користування (залізничний, морський, річковий, автомобільний і авіаційний, а також міський електротранспорт, у тому числі метрополітен); промисловий залізничний транспорт; відомчий транспорт; трубопровідний транспорт; шляхи сполучення загального користування.

За видами транспорту транспортна система складається з: залізничного, морського, внутрішнього водного, автомобільного, авіаційного, трубопровідного транспорту та міського електротранспорту, включаючи метрополітен. В основному за цими видами транспорту та шляхами сполучення загального користування в Україні створена система органів виконавчої влади, Акціонерне товариство «Укрзалізниця», Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» та підприємства, на галузевому рівні всі ці організаційні утворення очолює Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України (далі – Мінінфраструктури). Правове регулювання щодо кожного виду транспорту здійснюється спеціальними кодексами та законами.

Зазначимо, що нормами КУпАП охороняються правовідносини на транспорті загального характеру (незалежно від виду транспорту) та профільного характеру (стосуються діяльності на залізничному, морському, внутрішньому водному, автомобільному, авіаційному, трубопровідному транспорті та міському електротранспорті).

Виходячи з того, що родовий об'єкт адміністративних правопорушень є критерієм групування окремих розділів КУпАП, адміністративні правопорушення на транспорті об'єднує той факт, що вони посягають на суспільні відносини в сфері використання транспорту. Додатково їх можливо згрупувати за видом транспорту на:

- 1) ті, що поширюється на усі види транспорту (до них віднесемо: порушення правил перевезення небезпечних речовин і предметів на транспорті (ст. 133)); провезення ручної кладі по-

над установлені норми і неоплаченого багажу (134); безквитковий проїзд (ст. 135); порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на залізничному, морському, річковому та автомобільному транспорті (ст. 136) тощо;

2) ті, що поширюються на окремі види транспорту (до них віднесемо: порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на залізничному транспорті (ст. 109); порушення правил безпеки польотів (ст. 111); порушення правил безпечної експлуатації баз для стоянки малих суден (ст. 118); порушення правил користування засобами автомобільного транспорту та електротранспорту (ст. 119); порушення правил руху через залізничні переїзди (ст. 123) тощо).

Визначення предмета адміністративного правопорушення має значення для кваліфікації лише в тому випадку, коли це прямо передбачено статтею КУпАП. Виходячи з того, що предметом адміністративного проступку є конкретні об'єкти матеріального світу (речі), щодо яких вчинено проступок. У випадку кваліфікації адміністративних правопорушень на транспорті, не для всіх проступків – визначення предмета правопорушення є обов'язковим. Натомість, ця ознака матиме значення при кваліфікації таких проступків на транспорті:

– порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на залізничному транспорті (ст. 109 КУпАП), що вчиняється у вигляді пошкодження залізничної колії, захисних лісонасаджень, снігозахисних загороджень та інших колійних об'єктів, споруд і пристроїв сигналізації та зв'язку. У такому разі, предметом проступку будуть – залізничні колії, захисні лісонасадження, снігозахисні загородження та інші колійні об'єкти, споруди і пристрої сигналізації та зв'язку;

– порушення правил користування засобами залізничного транспорту (ст. 110 КУпАП), що вчиняється у вигляді пошкодження внутрішнього обладнання пасажирських вагонів, стекол локомотивів і вагонів. У такому разі, предметом проступку будуть – внутрішнє обладнання пасажирських вагонів, стекла локомотивів і вагонів;

– порушення правил користування морськими суднами та суднами внутрішнього плавання (ст. 115 КУпАП), що вчиняється у вигляді пошкодження обладнання суден. У такому разі, предметом проступку буде обладнання суден;

– порушення правил судноплавства на морських і внутрішніх водних шляхах, в акваторії морського порту (ст. 116⁻² КУпАП), що вчиняється у вигляді пошкодження гідротехнічних споруд, засобів навігаційного обладнання та зв'язку. У такому разі, предметом проступку будуть гідротехнічні споруди, засоби навігаційного обладнання та зв'язку тощо.

Справи про адміністративні проступки на транспорті розглядаються уповноваженими на це суб'єктами. Нормативне окреслення суб'єктів, що уповноважені фіксувати та виявляти проступки на транспорті міститься у Стаття 255. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення на залізничному транспорті, на повітряному транспорті на водному транспорті, на автомобільному транспорті ст. 121 органи Національної поліції Порушення правил керування або експлуатації транспортного засобу, правил користування ременями безпеки або мотошоломами 121⁻³.

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Загальні положення адміністративної відповідальності

1. Поняття, ознаки та підстави адміністративної відповідальності.
 2. Поняття та ознаки адміністративного проступку
 3. Юридичний склад адміністративного проступку.
 4. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх осіб.
 5. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб
- Літ-ра: 1, 2, 3, 5, 7, 8 ...*

Тема 2. Стягнення за вчинення адміністративних проступків

1. Поняття і види адміністративних стягнень.
 2. Обставини, що враховуються під час накладення стягнень.
 3. Характеристика основних стягнень.
 4. Характеристика додаткових стягнень.
- Літ-ра: 1, 2, 3, 5, 7, 8 ...*

Тема 3. Провадження в справах про адміністративні проступки

1. Поняття, завдання та принципи провадження в справах про адміністративні проступки.
 2. Суб'єкти та стадії провадження в справах про адміністративні проступки.
 3. Адміністративне розслідування.
 4. Розгляд справи про адміністративний проступок.
- Літ-ра: 1, 2, 3, 5, 7, 8 ...*

Тема 4. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх

1. Підвідомчість спорів щодо розгляду справ про неповнолітніх.
2. Специфіка здійснення адміністративного розслідування справ про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх.
3. Специфіка здійснення заходів забезпечення у справах про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх.
4. Специфіка стягнень, що накладаються під час розгляду справ про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх.

Лит-ра: 1, 2, 3, 5, 7, 8 ...

Тема 5. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією

1. Загально-правова характеристика проваджень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.
2. Специфіка провадження у справах щодо порушення умов фінансового антикорупційного контролю.
3. Специфіка провадження у справах щодо порушення обмежень сумісництва та суміщення.
4. Специфіка проваджень у справах про порушення умов заповігання конфлікту інтересів.

Лит-ра: 1, 2, 3, 5, 7, 8 ...

Тема 6. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення на транспорті

1. Характеристика складу проступків на транспорті.
2. Підвідомчість спорів щодо розгляду справ про правопорушення на транспорті.
3. Специфіка здійснення провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності на транспорті
4. Специфіка стягнень, що накладаються під час розгляду справ про притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті

Лит-ра: 1, 2, 3, 5, 7, 8 ...

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

До Теми 1. Загальні положення адміністративної відповідальності

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Дайте визначення поняттю адміністративної відповідальності.
2. Назвіть ознаки адміністративної відповідальності.

До Теми 2. Стягнення за вчинення адміністративних проступків

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначіть обставини, що враховуються під час накладення адміністративних стягнень.
2. Яка класифікація адміністративних стягнень враховується під час накладення адміністративних стягнень.

До Теми 3. Провадження в справах про адміністративні проступки

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Назвіть види провадження в справах про адміністративні проступки.
2. Охарактеризуйте відмінності між спрощеним провадженням від загального провадження в справах про адміністративні проступки.

До Теми 4. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Надайте перелік підстав, коли неповнолітні притягуються до відповідальності на загальних підставах.

2. Охарактеризуйте заходи впливу застосовуються до неповнолітніх.

До Теми 5. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Охарактеризуйте специфіку доказів у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.

2. Окресліть специфіку провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.

До Теми 6. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення на транспорті

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначте поняття «дорожньо-транспортна пригода».

2. Що є фактичною підставою адміністративної відповідальності у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху?

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Поняття та ознаки адміністративної відповідальності.
2. Підстави адміністративної відповідальності
3. Поняття та ознаки адміністративного проступку.
4. Юридичний склад адміністративного проступку.
5. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх осіб.
6. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб.
7. Поняття і види адміністративних стягнень.
8. Пом'якшуючі обставини, що враховуються під час накладення стягнень.
9. Обтяжуючі обставини, що враховуються під час накладення стягнень.
10. Обставини, що звільняють від адміністративної відповідальності.
11. Характеристика основних стягнень.
12. Характеристика додаткових стягнень.
13. Поняття, завдання та принципи провадження в справах про адміністративні проступки.
14. Суб'єкти провадження в справах про адміністративні проступки.
15. Стадії провадження в справах про адміністративні проступки.
16. Адміністративне розслідування.
17. Розгляд справи про адміністративний проступок.
18. Докази у справах про притягнення до адміністративної відповідальності.
19. Судові рішення у справах про притягнення до адміністративної відповідальності.

20. Вимоги, що висуваються до постанов у справах про притягнення до адміністративної відповідальності.
21. Підвідомчість спорів щодо розгляду справ про неповнолітніх.
22. Специфіка здійснення адміністративного розслідування справ про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх.
23. Специфіка здійснення заходів забезпечення у справах про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх.
24. Специфіка стягнень, що накладаються під час розгляду справ про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх.
25. Загально-правова характеристика проваджень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.
26. Специфіка провадження у справах щодо порушення умов фінансового антикорупційного контролю.
27. Специфіка провадження у справах щодо порушення обмежень сумісництва та суміщення.
28. Специфіка проваджень у справах про порушення умов заповігання конфлікту інтересів.
29. Характеристика складу проступків на транспорті.
30. Підвідомчість спорів щодо розгляду справ про правопорушення на транспорті.
31. Специфіка здійснення провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності на транспорті
32. Специфіка стягнень, що накладаються під час розгляду справ про притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті
33. Особливості провадження у справах про проступки на водному транспорті.
34. Особливості провадження у справах про проступки на повітряному транспорті.
35. Особливості провадження у справах про проступки на залізничному транспорті.
36. Особливості провадження у справах про проступки на автомобільному транспорті.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка «5» (відмінно) – здобувач вищої освіти вільно орієнтується в теоретичному матеріалі та без помилок застосовує теоретичні знання при розв’язанні практичних задач.

Оцінка «4» – здобувач вищої освіти знає основний масив теоретичного матеріалу, але або плутається при його поясненні, або застосовує його на практиці з помилками (при розв’язанні практичних задач).

Оцінка «3» (задовільно) – здобувач вищої освіти має лише уривчасті теоретичні знання та розв’язує лише 50 відсотків практичних задач.

Оцінка «2» (незадовільно) – здобувач вищої освіти не орієнтується в теоретичному матеріалі та виконує менше 50 відсотків практичних задач або не може розв’язувати практичні задачі взагалі.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК НЕОБХІДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверочкина Т.В., Білоус-Осінь Т.І. Співвідношення дисциплінарної та адміністративної відповідальності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 655–657. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/155>
2. Адміністративістика в умовах цифровізації: теорія, правове регулювання, практика: монографія / авт. колектив: С.В. Ківалов, Л.Р. Біла-Гіунова, Т.А. Латковська та ін. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.21108>.
3. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с
4. Безпалова О.І. Загальна характеристика адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 3. С. 139–147.
5. Білоус-Осінь Т.І., Панфілов О.Є. Адміністративний розсуд у діяльності суб'єктів публічної адміністрації. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 1. Том 2. С. 114–118. URL: <http://pjuv.puoua.od.ua/index.php/prikarpatiskij-yuridichnij-visnik-1-2-2019>
6. Білоус-Осінь Т.І. Центральні органи виконавчої влади, утворені як інспекції в системі суб'єктів публічної адміністрації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 393–395. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/95>
7. Гнатюк С.С. Провадження в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури. Львів, 2011. 156 с.
8. Загальне адміністративне право України: підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Гіунової; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса: Фенікс, 2023. 792 с.

9. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. 376 с
10. Калайнов Д.П., Білоус-Осінь Т.І. Особливості дисциплінарного провадження щодо працівників органів поліції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 686–688. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/165>
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Дата оновлення: 20.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
12. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Дата оновлення: 10.09.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15>.
13. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к-96вр>
14. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 № 442. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>
15. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%B>
16. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
17. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.
18. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>
19. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.11.2016 № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>.

20. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25.12.2015 № 1631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16#n15>
21. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р.
22. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.
23. Про транспорт: Закон України від 10 листопада 1994 р. 232/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80#Text>
24. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2344-III / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 22. Ст. 105.
25. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. № 3353XII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 31. Ст. 338.
26. Порівняльна адміністративістика: навчально-методичний посібник / Т.І. Білоус-Осінь, О.П. Хамходера, Р.В. Негара. Одеса, 2022. 78 с. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/23269>
27. Сучасна адміністративістика: навчально-методичний посібник. Білоус-Осінь Т.І., Фролова Є.І., Слободянюк М.А. 2023. 69 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.2385>
28. Назар Ю.С., Білоус-Осінь Т.І. Дисципліна в органах поліції. Правова позиція. 2022. № 4 (37). С. 284–287. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2022-4.54>
29. Слободянюк М. А. Система суб'єктів адміністративного права в умовах євроінтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 323–325. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/7>
30. Слободянюк М. А. Адміністративно-правовий статус Національної поліції. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 4. С. 72–75.

31. Хамходера О.П., Піть І.Ю. Суб'єктивний публічний інтерес: теорія та прикладні перспективи. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2021. № 1 (35). С. 27–39. URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/16139829708767.pdf#page=28>
32. Чернов С.І. Текст лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» / С.І. Чернов, С.О. Гайдученко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Х.: ХНУМГ, 2014. 97 с.
33. Школик А. М. Порівняльне адміністративне право: навч. посіб. для юрид. фак-ів та фак-ів міжнар. відносин. Львів: ЗУКЦ, 2007. 308 с.
34. Яковлев І.П. Публічне адміністрування у сфері державної митної справи: термінологічний пошук. *Європейські перспективи*. 2015. № 6. С. 119–125
35. Bila-Tiunova, L., Bilous-Osin, T., Kozachuk, D., Vasylykivska, V. Participation of civil society in public administration: prospects for international experience implementation in Ukraine., *Humanities & Social& Sciences Reviews*. Scopus. 2019. Vol. 7(5), P. 757–764.
36. Liudmila Kornuta, Tetiana Goloyadova, Yuliia Zavhorodnia, Yurii Reva Anti-Corruption Declaration as a Measure of Control for the Activities of Subjects of Public Authorities *Journal of Environmental Treatment Techniques*. Scopus 2020, Volume 8, Issue 4, Pages: 1504–1509.

Навчальне видання

**Тетяна БІЛОУС-ОСІНЬ, Яна МАСЛОВА,
Вікторія ВАСИЛЬКІВСЬКА**

**АДМІНІСТРАТИВНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ**

Навчально-методичний посібник

Освітня програма підготовки
здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
в Національному університеті «Одеська юридична академія»

Електронне видання

В авторській редакції

Ум-друк. арк. 3,6. Зам. № 2312–07.

Видавець ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
e-mail: fenix-izd@ukr.net